

20.6.2018

diaarinumero
911/01.01/2018

Jakelussa mainituille

Porojen aiheuttamien vahinkojen arvioimista ja korvausriitojen ratkaisua koskevien poronhoitolain säännösten uudistaminen**Asettaminen**

Maa- ja metsätalousministeriö on tänään asettanut hankkeen, jossa valmistellaan hallituksen esitys poronhoitolain (848/1990) 6 luvussa olevien arvioimislautakuntaa koskevien säännösten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Toimikausi

20.6.2018 - enintään 31.12.2019

Tausta

Poronhoitolain 6 luvussa säädetään paliskunnan velvollisuudesta hoitaa poroja siten, että ne eivät pääse viljelyksille, aiheuta vahinkoja metsänuudistusaloilla oleville taimikoille taikka muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella pääse puutarhoihin, vakituisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetuille alueille. Paliskunnan on tietyin edellytyksin aidattava mainitut alueet sekä eräin rajoituksin korvattava mainituilla alueilla aiheutetut vahingot vahinkoa kärsineelle.

Vahingonkorvausta ja aitaamisvelvollisuutta koskevat riidat ratkaisee laissa säädetty arvioimislautakunta. Se ratkaisee myös riidat, jotka koskevat poronhoitolain 43 §:ssä tarkoitetun käyvän hinnan määrittelyä eräissä paliskunnalle säädetyn porojen etuosto-oikeuden käyttötilanteissa. Lautakunnan päätös on riita-asiassa annetun tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoinen. Päätökseen haetaan muutosta nostamalla sitä koskeva kanne käräjäoikeudessa.

Nykyisen riidanratkaisumekanismen toimivuutta on selvitetty maa- ja metsätalousministeriön syksyllä 2017 järjestämän kaikille avoimen poronhoitoa ja sen ohjausta kartoittaneen verkkokyselyn kautta. Kyselyyn saatiin yli 3300 vastausta. Vastaajissa oli erityisesti poronhoitoalueen asukkaita ja muita maanomistajia, mutta myös paljon viljelijöitä ja poronomistajia. Riidanratkaisumekanismien kehittämistarpeita koskevia näkemyksiä on kerätty myös arvioimislautakuntaan liittyviä viranomaistehtäviä hoitavan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vuodenvaihteessa 2015–2016 tekemällä kaikille avoimella kyselyllä sekä arvioimislautakuntien silloisille ja aiemmille puheenjohtajille suunnatulla kohdenne- tulla kyselyllä.

Kyselyiden perusteella nykyiseen lautakuntajärjestelmään katsotaan liittyvän ongelmia, joista johtuen vahingon kärsijä ei monessa tapauksessa koe käsittelyä ja määrättyjä korvauksia oikeudenmukaisiksi. Lautakunnan riippumattomuuden ja luotettavuuden kannalta ongelmana on pidetty muun muassa sitä, että intressitahot nimeävät kaksi lautakunnan kolmesta jäsenestä ja ettei lautakunnan puheenjohtajan esteettömyydestä ole lainsäädäntöä. Oikeuden saatavuutta heikentää se, että osassa kuntia lautakuntiin ei ole saatu nimettyä puheenjohtajia, mistä syystä toiminnassa on ollut katkoksia. Lautakuntien jäsenten osaamista ei kaikissa tapauksissa koeta riittäväksi, ja lautakuntien ratkaisukäytännöissä nähdään epäyhtenäisyyttä. Myös toimintatapoihin liittyy eroja, minkä arvioidaan osin johtuvan poronhoitolain ja poronhoitoasetuksen prosessisäännösten niukkuudesta.

Olenneiseksi ongelmaksi koetaan myös lautakunnan jäsenille maksettavien palkkioiden pienen suhteessa työn määrään. Korvausta ei saada tulonmenetyksestä, joka jäsenille aiheutuu poissaolosta päätoimisesta työstänsä, eikä myöskään ajasta, joka puheenjohtajalta kuluu riitoihin liittyvään neuvontaan ja lautakunnan päätöksiä koskevien muutoksenhakuasioiden tuomioistuinkäsittelyyn.

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on uudistaa porojen aiheuttamien vahinkojen arviointia sekä korvaus- ja aitausriitojen ratkaisua tavalla, joka parantaa oikeuden saatavuutta sekä poistaa edellä kuvattuja ongelmia, jotka liittyvät erityisesti lainkäyttötoiminnalta vaadittavaan riippumattomuuteen ja siinä vaadittavaan asiantuntemukseen. Uudistuksella pyritään vähentämään poronhoitajien sekä maan omistajien ja haltijoiden kuten viljelijöiden välistä vastakkaisasettelua ja lisäämään keskinäistä luottamusta osapuolten välillä.

Tavoitteena on, että vahingonkorvausriitojen käsittelyä varten on jatkossakin erikoistunut toimielin ja että vahinkojen arvioinnin suorittaa puolueeton asiantuntija. Tavoitteena on myös, että luotavasta uudesta järjestelmästä tulee riittävän selkeä, tehokas ja yksinkertainen ja että sen toiminnasta asian osapuolille ja valtiolle aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina.

Tehtävä

Hankkeessa valmistellaan hallituksen esityksen muodossa ehdotus poronhoitolaissa säädettyjen vahingonkorvausasioiden käsittelyelintä ja -prosessia koskevien säännösten uudistamiseksi. Sidosryhmien kuulemisten pohjalta tehdään valinnat uudistuksen tarkemmasta toteuttamistavasta. Hankkeessa valmistellaan myös uudistuksen edellyttämät asetustasoiset säännökset.

Uudistuksessa otetaan huomioon aiemmat selvitykset sekä soveltuvin osin myös muita toimialoja koskevissa säännöksissä säädetty erityiset vahinkojen arvioimista ja riita-asioiden käsittelyä koskevat mekanismit. Hankkeessa arvioidaan myös mahdollisia vapaaehtoisen sovittelun elementtejä poronhoitajien ja maanomistajien välisten ristiriitojen ennaltaehkäisemiseksi.

Hallituksen esityksen perusvalmistelu ja esitystä koskevat kuulemiset ja lausuntokierros toteutetaan kesän ja syksyn 2018 aikana. Näiden vaiheiden jälkeen syksyllä 2018 tehdään uudistusta koskevat linjaukset ja päätetään hallituksen esityksen antamisaikataulusta.

Organisointi

Esityksen valmistelijat ovat lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius ruokaosaston oikeudellisesta yksiköstä sekä neuvotteleva virkamies Tapani Sirviö ruokaosaston markkinayksiköstä. Wallius toimii päävastuullisena valmistelijana ja esittelijänä.

Oikeusministeriötä, poronhoitoalueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia sekä Lapin aluehallintovirastoa kuullaan lainsäädäntöhankkeen valmistelun aikana.

Hankkeessa tulee kuulla mainittujen viranomaisten lisäksi Paliskuntain yhdistystä ja maataloustuottajien edustajia, arvioimislautakuntien puheenjohtajia, tuomioistuimia, Saamelaiskäräjiä sekä tutkimuslaitoksia. Kuuleminen voidaan toteuttaa järjestämällä kuulemistilaisuuksia.

Tarvittaessa hanketyöskentelyyn voidaan yhdistää lyhytkestoinen työryhmätyöskentely. Työryhmän asettamisesta tehdään erillinen päätös.

Hankkeesta on laadittu erillinen hankesuunnitelma.

Kustannukset ja rahoitus

Hallituksen esitys valmistellaan edellä mainituin tavoin virkatyönä. Kuulemiseen osallistuvien asiantuntijoiden matkakulut voidaan korvata valtion matkustusohjesäännön mukaisesti. Nämä ja muut hankkeesta aiheutuvat menot maksetaan valtion talousarvion momentilta 30.01.01.

Maa- ja metsätalousministeri

Jari Leppä

Hallitusneuvos

Tanja Viljanen

JAKELU

Hankkeen valmisteluun osallistuvat henkilöt

TIEDOKSI

erityisavustaja Säkkinen
kansliapäällikkö Husu-Kallio
osastopäällikkö Kaila

Markkinayksikkö
Luonnonvaraosasto
Oikeusministeriö
Maaseutuvirasto
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Lapin aluehallintovirasto
Arvioimislautakuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat
Paliskuntain yhdistys
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
Saamelaiskäräjät / Sámediggi